

OD STRATEGIE KE KONCEPCI

KONFERENCE AUÚP, OLMOUC

14.–15. 10. 2021

auúo

Letošní podzimní konference Asociace pro urbanismus a územní plánování se uskutečnila v Olomouci ve dnech 14. a 15. října 2021. Účastníci se sešli v moderní administrativně obchodní budově z roku 2003 – Regionálním centru Olomouc (RCO), které patří mezi velká a kvalitně vybavená kongresová centra v Olomouckém kraji.

Konferenci zahájil předseda Asociace **Petr Durdík** slovy: „Konečně skoro po dvou letech zase živě.“

Čtvrteční dopolední program byl věnován zejména hostitelskému městu a kraji.

Olomoucký kraj představil náměstek hejtmana **Jan Šafařík**. Zmínil, že zde žije přibližně 631 tisíc obyvatel. Sídlem kraje je město Olomouc, známé především svými historickými památkami. Sloup Nejsvětější Trojice je od roku 2000 zařazen mezi světové dědictví UNESCO a historické jádro města je druhou nejvýznamnější městskou památkovou rezervací v Česku. Kraj nabízí aktivní odpočinek – turismus, lázeňství apod., především ve dvou významných turistických regionech – v oblasti Hané a pohoří Jeseníků.

Do samotného města Olomouc účastníky uvedl **Miroslav Žbánek**, primátor města. Informoval ve zkratce o historii od středověku, přes pevnostní město až

po moderní přeměnu a současnost. K aktivnímu rozvoji města napomáhá činnost Útvaru hlavního architekta a mj. i územně plánovací dokumentace – územní plány, regulační plány a územní studie. Velkým úspěchem je zvláštní cena, kterou Olomouc v roce 2021 získala v prestižním celorepublikovém projektu Naše město 1991–2021. Cena organizátora Opera Civitatem 2021 Olomouci patří za komplexní urbanistickou a architektonickou revitalizaci města, tvořící kulturní a estetický základ kvality života lidí.

O tom, že existují různé zájmové skupiny se zaměřením na stejný směr a stejný cíl, informoval **Stašek Žerava** z České komory architektů. Připomněl, že je důležité, aby si lidé naslouchali a pochopili se navzájem, tedy „táhli za jeden provaz“. Zmínil také, že by měla být opět obnovena pracovní skupina pro historická města v oblasti památkové péče.

Další příspěvek dopoledního bloku – *Cyklovize 2030* aneb *Propojme obce, města a kraje* – představil v rámci Olomouckého kraje **Jaroslav Martinek**. *Cyklovize 2030* souvisí se strategickým plánováním, s ochotou učit se spolupráci. Propojuje různá odvětví a nezajímá se pouze o jeden směr. Struktura dokumentu pomocí priorit, cílů a opatření navazuje na Koncepti městské a aktivní mobility pro období 2021–2030.

Ještě jednou navázali více podrobně na představení města Olomouce primátor **Miroslav Žbánek** s **Janou Křenkovou**, vedoucí Odboru strategie a řízení Útvaru hlavního architekta. Olomouc je významnou dopravní křižovatkou. Aby se mohla prosazovat dobrá řešení, má Olomouc základní strategické a koncepční dokumenty. Jedná se o Strategický plán rozvoje města na období 2017–2023. Nyní se připravuje jeho aktualizace, která zajistí, aby byl plán i nadále živým dokumentem. Dalšími koncepcemi jsou Plán udržitelné městské mobility pro horizonty let 2023–2030, Koncepce vodního hospodářství (vize v návaznosti na povodně v minulosti), dokument *Hospodaření se srážkovými vodami* – cesta k modrozelené infrastruktuře (hospodaření se srážkovými vodami, lokální problémy, postřehy občanů), dokument *Strategie zeleně a management údržby* (rozdvíjí koncepci městské zeleně, prověřuje systém sídelní zeleně a jeho propojenosti a návaznosti na příměstskou krajinu, ve vazbě na údržbu a zajištění podmínek pro výsadbu stromů a květin). Prezentující představili také Program regenerace městské památkové rezervace Olomouc a Koncepti veřejných prostranství (zastřešující dokument ovlivňující kvalitu veřejných prostranství). Nedílnou součástí podmínek pro rozvoj města jsou územně plánovací dokumenty – Územní plán Olomouc, regulační plány městské památkové rezervace (MPR) Olomouc, sídlišť a rozvojových území a také protipovodňová, přírodě blízká opatření, která se řeší již více než dvacet let ve spolupráci s povodím Moravy.

Zahraničním hostem konference byl **Joris Scheers**, jenž uvedl příspěvek **Strategické plánování v Belgii**. Profesor Scheers je profesionálně aktivní v oblasti městského rozvoje, územního plánování, architektury, dědictví a veřejné správy. Působí jako akademický pracovník, konzultant a státní úředník. V současnosti je profesorem na Leuven University (Belgie). Zde se podílí na

Foto: Hana Šimková

různých otázkách městské a regionální politiky v rámci belgické vlády Flander. Hovořil o zkoumání strategických přístupů v oblasti veřejné správy včetně meziúrovňové integrace místních, regionálních, národních a mezinárodních agend. Jako předseda poradního sboru městského územního plánování města Leuven kombinuje koncepční myšlení s pragmatickým – projektem řízeným – přístupem k řešení problémů, přičemž udržuje úzký kontakt s plánovací praxí.

Čtvrteční odpolední blok zahájil **Radim Perlín** s přednáškou na téma **Rozvoj města mezi strategií a koncepcí**. Připomněl, že existují tři základní dokumenty – územní plán, strategický plán a rozpočet města. Tyto dokumenty schvaluje politická reprezentace a zástupci města. Strategický plán, známější jako program rozvoje města, je dokumentem sociálně ekonomického rozvoje města. Stanovuje dlouhodobou vizi a dlouhodobé priority, které mají být obecně známé a obecně prosazované, bez ohledu na politické přesvědčení. Koordinuje postupnou realizaci v řadě po sobě jdoucích dílčích krocích různých aktérů. Udává, co se bude dít, nikoli kde se to bude dít. Na rozdíl od územního plánu, který není strategický, ale rozhoduje v území. Územní plán má dvě role – regulační a koncepční. Udává, kde se to bude dít. Úspěšnost a efektivita dokumentů se pozná podle toho, zda se naplňují a realizují. Otázkou je, který z dokumentů by se měl zpracovávat dříve. V ideálním případě by se měly oba dokumenty zpracovávat najednou, pod gescí pracovních týmů, které řeší společné problémy a měly by být veřejnou platformou pro veřejnou diskusi.

Marie Zezůlková měla příspěvek na téma **Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+**. Představila nový dokument, který byl schválen v roce 2019. Materiál rozděluje území na jednotlivá témata regionálního rozvoje – na metropole, aglomerace, regionální centra, strukturálně postižená území a hospodářsky a sociálně ohrožená území. V každém území lze hledat jejich specifika a zlepšovat koordinaci územního a strategického plánování. Problémem je velká administrativní zátěž rozvoje obcí (v České republice je 6 258 obcí). Úkolem je vytvoření metodiky pro coordi-

naci strategického a územního plánování. V současnosti je v České republice dualita plánovacích systémů – územní a strategické plánování, dvojkolejnost veřejné správy, resortismus, fragmentovaná sídelní struktura, volební cyklus, chybějící nástroje ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Oba plánovací systémy však mají společný pohled do budoucna, tvorbu vizí a cílů, ochranu životního prostředí a další. Vize vždy vycházejí od politické reprezentace, politické vůle a podpory. Řešením je, aby dokumenty vznikaly společně a plánovalo se jednotně a komplexně.

Konkrétním zkušenostem se věnoval **Lukáš Švéda** se svým příspěvkem **Strategické a územní plánování na krajské úrovni na příkladu projektu keramické školy v Karlových Varech**. Lukáš Švéda zajišťuje na krajském úřadě Karlovarského kraje komplexní plánování v rámci Oddělení územního plánování a Oddělení strategického plánování a regionálního rozvoje. Spolupráce a koordinace těchto oddělení ústí do řady oboustranně prospěšných aktivit – tvorby a aktualizace územně plánovacích a strategických dokumentů (krajská cyklostrategie, běžecké lyžování, územní plánování, dotační programy). Důležitá je participace odborné i laické veřejnosti, což může nakonec přinést kvalitní řešení. Na příkladu keramické školy v Karlových Varech se právě tento princip využil v procesu předprojektové přípravy. Vítězná studie, která byla vybrána a přihlášena do stavby Karlovarského kraje, obsadila první místo v kategorii Projekty. Cílem bylo vytvořit školu 21. století. V současné době je vypsána veřejná zakázka na zpracování projektové dokumentace a záměr za několik stovek milionů by se mohl financovat např. z Plánu spravedlivé transformace, kam patří kromě Ústeckého a Moravskoslezského i Karlovarský kraj. Na tomto příkladu se potvrdilo, že proces se všemi zainteresovanými se osvědčil a že je důležitý už pro přípravnou fázi projektu.

Strategie Brno 2050 – to byla prezentace **Jana Holečka**. Na rozdíl od územního plánu, který by mělo mít každé město, strategii rozvoje město mít nemusí, není to jeho povinnost. Horizont roku 2050

trochu „vydělil“. Jde ale o to, aby se město rozvíjelo systematicky, s jasnou vizí jeho budoucnosti a společně s obyvateli. Pro začátek (v roce 2017) byl zvolen postup odspodu směrem vzhůru – participace a komunikace. Bylo osloveno cca tisíc subjektů (jednotlivé sektory, ministerstva, kraje, Kancelář architekta města, univerzity, vědecko-výzkumná centra, firmy, neziskové organizace, aktivní jednotlivci a další). Na základě spolupráce s experty i zapojení Brňanů byl připraven zásadní dokument „Vize města Brna v roce 2050“. Jeho aktualizovanou podobu schválili zástupitelé v roce 2020 a aktualizaci v březnu 2021. Vize rozvoje města tak postupně nabývá konkrétnější charakter. Strategie není ještě finální. Ale i proces je cílem a když se dělá nápaditě, tak už nyní se plní. Postupně vzniká seznam konkrétních projektů pro nejbližší roky, které se začnou v průběhu času zhmotňovat. Strategie zahrnuje tři pilíře: kvalitu života, správu města a zdroje, na které je navázáno 23 strategických hodnot, přičemž každá z nich má svého garanta. Za vším stojí spousta činností, především komunikace s veřejností a dalšími aktéry, veřejné debaty, veřejné akce, parkování versus veřejný prostor, projekty příroda ve městě, nápady jako např. pocitová mapa, vzdělávací kurzy pro děti na základních školách – hodiny se strategií apod. Výsledkem strategie by mělo být, aby vize nezůstala jen na papíře, ale aby proměnila Brno v sebevědomé fungující město pro lidi.

Dále v tomto bloku vystoupil **Marek Kuchta**, který představil **Severní obchvat Hranic a provozní koncept města**. Hranice na Moravě se dají definovat jako křižovatka, kterou procházejí významné dopravní a technické stavby na Moravě. Výhledově by měl obchvat prodlužovat dálniční síť a napojit se na dopravní infrastrukturu celého Valašska. Přednášející upozornil na to, že v procesu strategického a územního plánování platí pravidla: naučte se formulovat, naučte se argumentovat a naučte se odůvodňovat. To je důležité v procesu debaty nad variantními možnostmi a plusy a mínusy každého strategického projektu. Rozhodující je také vlastnictví pozemků. Pro město je výhodné plánovat územní rozvoj především tam, kde disponuje svými pozemky.

O své zkušenosti se podělili **Vladimír Dujka** a **Jiří Dujka** s prezentací na téma **Strategické a územní plánování v praxi**. Jejich příspěvek se dělil na dvě části – obecné strategické a územní plánování a příklad územního plánu Vikantice. První část řešila strategické plánování, které vyvolává otázku, kde jsme a kam a jak směřujeme. Plánování má určitou strukturu – analýzu, cíle (priority) a postupy (kroky). Dále jde o to, v čem se strategické a územní plánování liší – v rozdílné působnosti, závaznosti a způsobech implementace. Ve druhé části příspěvku byla představena obec Vikantice. Je to malá obec s cca 70 obyvateli, s liniovým charakterem struktury osídlení a zajímavým územím (Hanušovická vrchovina, lyžařské areály, omezené vlastnictví pozemků, skládka – ekologická zátěž). Obec nemá územní plán, nabídla se možnost pro jeho zpracování. Autoři pojali řešení spíše jako modelové. Zpracovali tři varianty návrhu na využití pozemků s maximální stanovenou kapacitou území pro cca 150–230 obyvatel, podle možnosti typů zástavby. Epilog: „*Vždy je důležité hledat obecně přijatelný konsensus všech zúčastněných a zainteresovaných stran. V současnosti je vydáno negativní stanovisko orgánu ochrany ZPF a je tedy nutno dále diskutovat nad řešením, jak v území nalézt přijatelnou shodu.*“

První podvečer byla nedílnou součástí konference také **panelová diskuse**, tematicky zaměřená na strategické plány v územním rozvoji, kterou moderoval **Radim Perlín**. Jako panelisté se zúčastnili Marie Zezůlková, Jana Janíková, Jan Holeček, Vladimír Dujka a Marek Kuchta. Diskutující se zamýšleli zejména nad následujícími otázkami: 1. Jaké jsou silné stránky a slabiny strategických plánů pro rozvoj území? 2. Co zajímá urbanisty při tvorbě územního plánu na strategickém dokumentu a co zajímá autory strategických dokumentů v územních plánech? 3. Je možné a vhodné spojit územní pohled a sociálně ekonomický pohled? Je možné/vhodné/účelné vytvářet tzv. „prostorový plán“? 4. Kdo má připravit územní plán je dané legislativou, kdo má ale připravit strategický plán, jaké má mít znalosti, zkušenosti? 5. Jak zapojit veřejnost, aktivní aktéry,

do přípravy a projednání územního plánu a strategického plánu, je možné použít stejné nástroje, stejné metody pro zapojení, nebo se jedná o odlišné metody a postupy participace? 6. Jak zajistit stabilitu dlouhodobých koncepcí, politik, strategických cílů uváděných ve strategickém plánu a jak zajistit jejich postupnou realizaci? Jakou roli může/musí hrát územní plán při zajištění realizace strategických cílů strategického plánu? 7. Kdo je odpovědný za realizaci koncepčních tezí v územním plánu a ve strategickém plánu? 8. Jak promítnout, transformovat strategické socioekonomické vize do území? 9. Má Ministerstvo pro místní rozvoj ČR připravit metodiku na propojení územního plánu a strategického plánu, komu by mohla sloužit?

Z diskuse vyplynulo, že není možné chápat strategické a územní plánování odděleně. Strategický plán má dlouhodobou vizi a udává akce a územní plán využívá potenciál území. Obě platformy, pokud mají sloužit ke kultivaci života, se musejí vzájemně respektovat, doplňovat a prolínat. Ve výměně zkušeností a názorů se pak volně pokračovalo i při společenském večeru.

Páteční dopolední blok zahájil **Jan Fibiger**, který účastníky seznámil s **Urbanistickým projektem roku 2021** a **Stavbou roku 2021**. Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství (Nadace ABF) v letech 2020–2021 připravila v covidovém období 32 videokonferencí a počet účastníků oproti minulým rokům, kdy se konference konaly prezenčně, vzrostl v průměru 3–5krát. Jan Fibiger připomněl některá témata související s aktuální celosvětovou situací, problémy ve vazbě na klimatické změny a řešení důsledků místo příčin. Zmínil „*green deal*“ a „*green building*“, Stavebnictví 4.0, digitalizaci obecně i všech procesů v přípravě a realizaci, nástup umělé inteligence a robotizace do života lidí. Stavebnictví se mění, např. budovy se začínají vyrábět pomocí 3D tiskáren a jiných technologií. Dále přednášející seznámil účastníky konference se soutěží, které každoročně mapují úspěchy v oblasti architektury a urbanismu. Jedná se o Urbanistický projekt roku a Stavbu roku. Urbanistický projekt roku 2021 (7. ročník) – letos nejvyšší počet, porota posuzovala 16 projektů, v nichž se

objevovala snaha o různé pokusy řešení zástavby. Byly představeny územní studie a regulační plány, projekty přestavby i modernizace. Titul získala Urbanistická Studie Bohdalec-Slatiny – brownfield Strašnice, Praha 10. Do soutěže Stavba roku 2021 (29. ročník) bylo přihlášeno 92 projektů, z toho 2 zahraniční. Po celý rok soutěžní přehlídka seznamuje se všemi přihlášenými i oceněnými všechny, kdo chtějí vědět o tom, co nového, zajímavého a nejlepšího stavitelství i architektura přinesly. Do velkého finále o prestižní titul porota poslala 33 staveb ze všech regionů. Titul získalo 10 staveb, dále bylo uděleno 25 zvláštních cen, 2 ceny veřejnosti a jeden titul pro stavbu v zahraničí. (*Deset oceněných staveb: Rekonstrukce objektu Bubenská 1, Praha 7 / Městská plavecká hala Louny / Kostel Krista Spasitele a komunitní centrum, Praha-Barrandov / Obnova poutního areálu ve Staré Boleslavi – Mariánská zóna / Logistické centrum Lidl Česká republika / Depozitář Slovenská Strela, Kopřivnice / Hyberská 1, Praha 1 / Muzeum Komenského v Přerově – záchrana a zpřístupnění paláce na hradě Helfštýn / Vila Vnitřní krajina, Nový Jičín / Rekonstrukce kanalizačního sběrače, ulice Nad Novou Libní, Praha 8.*)

Na tento příspěvek přímo navázal **Zdeněk Jiran**, který představil vítězný projekt soutěže Urbanistický projekt roku 2021. **Urbanistická studie Bohdalec-Slatiny – brownfield Strašnice, Praha 10** je projektem nové moderní městské čtvrti o rozloze cca 180 ha v jihovýchodní části Prahy. Jedná se o území ve stavební uzávěře se zastaralým územním plánem, kde byla odstraněna železniční infrastruktura – bývalé seřadovací nádraží. To byla výchozí pozice a příležitost pro nové komplexní a koncepční řešení celé lokality. Hlavním cílem studie je založit novou městskou čtvrť, vytvořit podmínky pro výstavbu bytových domů i komerčních aktivit doplněnou o dostatek městské zeleně, zajistit komfortní dopravní obsluhu založením sítě městských tříd nebo bulvárů napojených na stávající plánované sítě městských komunikací, a to vše za předpokladu respektování urbanistických zásad.

Následující přednáška se týkala zkušeností z města Liberce. **Petr Šíkola**

představil dva projekty – **Transformační území v Liberci – Perštýn a Textilanu**. První projekt – lokalita Perštýn, bývalý popravičský vrch, kde se nacházelo i bývalé krematorium. Jedná se o brownfield přímo v centru města o velikosti cca 4 ha. Ideou je navrhnout dostavbu bydlení, centrální park, náměstí, kancelářské objekty a dům pro seniory. Zastavěnost území činí přibližně 35 %. To ale vyrovnává větší podíl výškové zástavby. Myšlenkou bylo vytvořit pomocí zástavby se zelenými stěnami vstupní bránu právě na kopec Perštýn. Druhý projekt – lokalita Textilana, revitalizace území. Území o rozloze cca 8 ha, nacházející se na propojení dvou údolí. Historicky zde byly tkalcovské závody a celý areál byl v roce 2003 zdemolován. Ideou je řešit území ve dvou strukturách jako industriální charakter bydlení. Celá koncepce je bohatá na zeleně a veřejná prostranství.

Problematické **Konceptu chytrých měst** se věnoval **František Kubeš**. Vizi konceptu Smart City je město bezpečné, ekologické, efektivní, založené na moderních materiálech, senzorech, sítích a technologiích, které jsou navzájem propojené. Primárním cílem tohoto konceptu je zajištění kvalitního života obyvatel nástroji využívajícími moderní technologie. Dochází zde k synergiím mezi aktivitami a službami, díky kterým město funguje. Přednáška pokračovala příkladem města Brna, v němž je vytvářena určitá komunita, inovace ve veřejné správě a plánování, podpora inovačního podnikání a inovativních projektů, do kterých jde ročně více než 100 milionů korun. Důležitými prvky, kterými Brno řeší a realizuje projekty, jsou Strategie Brno 2050, Brněnská metropolitní oblast, inovační systém, participativní rozpočet města i spolupráce s městskými společnostmi nebo boj proti změně klimatu. Konkrétním projektem je chytrá čtvrť Špitálka. Přednášející zároveň pozval do Brna, kde každý rok probíhá veletrh a konference URBIS Smart City Fair. Nadcházející akce proběhne v červnu roku 2022.

Dále v tomto bloku vystoupil **Tomáš Peltan** s příspěvkem **Územní management smršťování měst**. Smršťování měst provází rozsáhlé negativní dopady, které souvisí s dlouhodobě výrazným úbytkem počtu obyvatel, s nevyužitím infrastruktury a s opuštěnými nemovitostmi. Obecně se růst označuje a je vnímán jako úspěch, naopak pokles jako neúspěch, prohra. Plánovací nástroje jsou většinou nastaveny právě na plánování růstu, nikoli poklesu. Přístupy k plánování ve smršťujících se městech jsou různé: bránění smršťování pomocí prorůstového přístupu, trivializace smršťování a jeho popírání, přijetí smršťování jakožto trendu úpravy na správnou velikost nebo využití smršťování jako nadbytečné kapacity, jako příležitost pro udržitelný rozvoj, pro rozvoj zelené infrastruktury atd. Byly zpracovány tři pilotní studie – Orlová, Sokolov a Milevsko. Byla vyhotovena demografická prognóza a potřeba bytů s časovým výhledem 30 let. Dominantním faktorem se stává negativní saldo přirozeného přírůstku obyvatelstva. Také byl vyhodnocen vývoj počtu domácností. Cílem je předcházet nežádoucímu extenzivnímu rozvoji, tvorba stabilizace, využití nadbytečných kapacit (posílení udržitelného rozvoje území) a obnova rovnováhy na trhu s bydlením. Města často disponují zcela nadbytečným množstvím rozvojových území. Následně byly představeny příklady z vybraných pilotních území.

Další příspěvek byl věnován **Baťovu kanálu**, o informace se podělil **Vojtěch Bártek**. Zmínil, že vodní cesta byla v minulosti nevyužívaná, ale má obrovský potenciál. Napajedla byla prvním městem, ve kterém začali kanál využívat. Bylo vybudováno přístaviště, posléze cyklostezka a oblast turisticky velmi ožila. Byla také obnovena plavební komora Petrov a v roce 2015 byl vybudován na státních pozemcích i přístav Petrov pro cca 50 lodí. V současnosti Baťův kanál končí v městečku Skalica na Slovensku. Zde se také území revitalizovalo, vybudoval se přístav se zázemím a také zde oblast výrazně ožila. V roce 2021 byla udělena Cena ministra dopravy za nejvýznamnější

a nejkvalitnější investiční realizaci pro zlepšení dopravní infrastruktury města v letech 1991–2021 právě za projekt Baťova kanálu.

V závěru prezentací vystoupil **Roman Vodný** s informací o **Novém stavebním zákoně a dalších informacích z Ministerstva pro místní rozvoj ČR**. Shrnuje změny, které zákon přináší a pokračoval v tématech o připravované digitalizaci stavebního řízení v České republice, standardizaci grafických částí pro závazné výstupy vybraných částí územního plánu a o Národním geoportálu územního plánování.

Konference se těšila velkému zájmu všech zúčastněných. Ukázala obsáhlou a složitou strategickou a územní plánování a také různé způsoby, jak na ně lze nahlížet. Je jasné, že bez strategických plánů se v územním plánování neobejdeme. Strategie, i když nejsou závazné ze zákona, jsou důležitou součástí celého procesu.

Na závěr mohli účastníci konference využít nabídku odborné exkurze se zaměřením na protipovodňovou ochranu města Olomouce.

Asociace pro urbanismus a územní plánování již nyní připravuje jarní konferenci 2022. Ta se má uskutečnit, doufejme opět prezenčně, v Lanškrouně, historickém městě ležícím v podhůří Orlických hor. Téma bude velmi aktuální: **Nové výzvy v územním plánování** – jak by se mohlo územní plánování změnit, co by mohla přinést nová legislativa a jak na ni reagovat.

Podrobnější informace o obsahu prezentovaných příspěvků najdete ve sborníku z konference, který vychází jako samostatná příloha tohoto čísla časopisu.

*Ing. Jakub Kotrla
Ing. arch. Hana Šimková, Ph.D.
Ústav územního rozvoje*